

«بسم نام خالق آرامش»

نام کتاب: معرفه‌ساز سنترواصیل لیرانر

نام نویسنده: مهرداد

تعداد صفحات: ۱۱ صفحه

تاریخ انتشار: \_\_\_\_\_



کافئین بوکلی

CaffeineBookly.com



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

## معرفی ۱۰ ساز سنتی و اصیل ایرانی

نویسنده : مهدی مرادی

وب سایت سلسله

تاپ تن سلسله ([www.selsele.com](http://www.selsele.com))

در یکی دیگر از تاپ ۱۰ های سلسله تصمیم گرفتیم که برای دوست داران موسیقی به خصوص دوستداران موسیقی سنتی ایرانی به معرفی ساز های اصیل ایرانی بپردازیم. در ادامه با ما همراه باشید.



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

## سنتور:



سنتور یکی معروف ترین از ساز های اصیل ایرانی در موسیقی کشورمان است. نقاشی ها و حکاکی های بجای مانده از دوره های آشوری و بابلی به سال ۶۶۹ قبل از میلاد که از حجاری ها بجای مانده است نشان دهنده این است که آلاتی به شکل دوزنقه شبیه به سنتور را بوسیله طناب یا نخ از گردن آویزان می کرده اند و برای نواختن آن از مضراب استفاده می شده است. به همین دلیل احتمال می رود که ایرانیها قبل از اسلام با این ساز آشنا بوده اند و به آن کونار میگفته اند. سنتور سازی است که در اشعار عرفانی نیز مورد استقبال قرار میگرفته است. نام سازهایی مثل سنتور و نی به کرات در شعرهای شاعران بزرگ ایران دیده میشود. شعر زیر بیتی از شعرهای شاعر بزرگ منوچهری است که نام سنتور در آن دیده میشود:

فاخته نای زن و بربط شده تنبور

کبک ناقوس زن و شارک سنتورزن است



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

در هر صورت سنتور یکی از ساز های اصیل ایرانی است که درون یک جعبه دوزنقه ای شکل قرار گرفته که روی آن دو ردیف خرک وجود دارد گفته میشود که شکل سنتور برگرفته شده از کشتی است و سیم های آن شبیه به تور ماهیگیری و صدای آن نیز برگرفته شده از صدای امواج دریاست که با صخره برخورد میکند که عده ای بر این عقیده هستند که در ابتدا ابونصر فارابی این ساز را کشف و ابداع کرده است و بعدها در اثر رفت و آمد به کشورهای دیگر این ساز نیز به کشورهای مختلف راه یافته است و در شکل های گوناگون مورد استفاده قرار گرفته است. به همین جهت عده ای بر این عقیده هستند که ساز هایی مثل ارگ و پیانو که درون جعبه قرار دارند برگرفته شده از ایده سنتور بوده اند.

## قانون



قانون سازی است که در ظاهر شبیه به سنتور است با این تفاوت که سنتور شبیه به یک دوزنقه است و چهار ضلع دارد ولیکن قانون شبیه به مثلث است و سه ضلع (گوشه) دارد. این ساز متعلق به خانواده سیتار است. این ساز نیز مانند سنتور دارای یک جعبه چوبی است. یکی دیگر از تفاوت هایی که ساز قانون با سنتور دارد در این است که سنتور با ضربات مضراب تولید صدا میکند ولی قانون به وسیله انگشت سیابه نواخته میشود. این ساز یکی از کهن ترین و اصیل ترین ساز هایی است که در موسیقی سنتی ایران وجود دارد و بیانگر گوشه هایی از موسیقی ایران است. اما مدت طولانی بود که در سرزمین ما ناشناخته مانده بود ولیکن کما بیش از نیم قرن پیش بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. برخی بر این عقیده هستند که مخترع این ساز افلاطون بوده است. قانون سازی است که معمولاً بصورت تکنواز نواخته میشود ولی هرگاه که با ارکستر همراه می شود در ردیف اول نوازندگان قرار میگیرد. البته باید گفت که قانون نوازی



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

خارج از ایران در کشورهای عربی زبان ، ترک زبان و ارمنی زبان مورد توجه قرار گرفته است و بیشتر تکامل یافته است.

## کمانچه



کمانچه نیز یکی دیگر از ساز های اصیل ایرانی و ملی ماست. در ایران ابتدا این ساز در سیستان و بلوچستان بنام غژک یا غژ وجود داشت که شبیه به کمانچه بود و با آرشه آرا مینواختند و همچنین در نقاشی های تالار چهار ستون اصفهان نوازنده کمانچه مشاهده میشود. کمانچه در ابتدا دارای سه سیم (تار ابریشم) بوده است و در دوره قاجار سیم چهارم به آن اضافه شد که باعث شد صدای آن تو دماغی باشد و برای نواختن آن از کمان یا آرشه ای از چوب باریک ساخته میشود که دارای تارهایی از موی اسب است. کمانچه سازی است که دارای قدمت تاریخی زیادی در شرق آسیا است و بهتر است که کاملاً در سکوت مطلق و عارفانه نواخته شود تا بتواند حکایت از قدمت تاریخی بکند. جالب است بدانید که این ساز یکی از سازهای سنتی و اصیل و پرتعداد لرستان است. تنها تفاوت کمانچه لری با کمانچه های دیگر در این است که کمانچه لری کاسه ای مخروطی شکل دارد و پشت آن باز است. این ساز مربوط به دوران قاجار است و در آن زمان رشد و تکامل یافته است.



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

## تنبک



تنبک یکی از مهمترین سازهای کوبه ای پوستی ایران است که پیشینه آن به خیلی قبل تر از اسلام باز میگردد. تا جاییکه گفته شده که انسانهای نخستین برای اینکه اینکته تولید صدا کنند تنه درختان را خالی کرده و با پوست حیواناتی مثل آهو ، گوسفندان و ... روی آن را می پوشانده اند که همین امر موجب پیدایش آلات موسیقی چون طبل و تنبک شده است. تنبک از نظر سازشناسی یک نوع طبل است که به آن طبل جام شکلی نیز میگویند. این ساز در چند دهه اخیر رشد چشمگیری داشته و حتی بعنوان تکنواز و مستقل نیز استفاده میشده است.



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly



نی بعنوان یکی از سازهایی که قدمت بسیار زیادی به بلندای تاریخ بشریت دارد. نی یک نمونه از سازهای بادی است که با دمیدن نفس به درون آن و باز و بسته شدن سوراخ های روی آن صدای دلنشینی از آن تولید میشود. دیده میشود که انسانهای نخستین هنگامی که صدا را کشف کردند شاخه درختان یا استخوان حیوانات و یا حتی صدف های دریایی برای تولید صدا استفاده میکردند که همین امر موجب پیدایش سازهای بادی شد چون صدای نی مستقما از نفس انسان تولید میشود تاثیر صدای نی بصورت نمادی از روح بشر معرفی شده است. در ادبیات فارسی نوازنده نی همواره مورد توجه شعرای کلاسیک ایرانی بوده است. ساز نی از گیاهی بنام نی تولید میشود که این گیاه نسبت به شرایط اقلیمی و خاک نقاط مختلف کره زمین گونه های مختلفی دارد. در زمینه پیدایش نی داستان های زیادی وجود دارد که از جمله آن می توان به افسانه مرد ماهیگیر ، دخترک ، آتنا و افسانه میداس اشاره کرد.



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

## دف



دف یکی از آلات موسیقی و قدیمی ایرانی است. این ساز دایره ای شکل است و روی آن با پوست پوشیده است و صدایی که از آن تولید میشود بر اثر کوبیدن ضربه بر پوست دف ایجاد میشود. بنابراین این ساز نیز در دسته سازهای کوبه ای قرار میگیرد. در بخش داخلی این ساز زنجیره هایی یا حلقه هایی آویخته شده است که در تولید صدا و تقویت صدا به این ساز کمک میکند. این ساز معمولاً در مجالس عرفانی نواخته میشود است. بنظر میرسد که این ساز در دوره ساسانیان اختراع شده است که در دوران پهلوی به آن داف هم میگفته اند. بر اساس تصاویر و نقاشی های بر روی سنگ نوشته بیستون نشان میدهد که این ساز قبل از اسلام نیز وجود داشته است و در ایران همیشه بعنوان یک موسیقی عرفانی بکار رفته است. در ایران باستان این ساز بیشتر توسط بانوان نواخته میشود. این ساز توسط بابر د بزرگ ساخته شده که به نام خسروانی پادشاه اسطوره ای خسرو نامگذاری شده است.



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly



## دهل



دهل یک ساز کوبه ای و اصیل ایرانی است. دهل از خانواده طبل ها است با این تفاوت که هر دو طرف دهل از پوست پوشیده شده است. که این پوست ممکن است پوست گاو یا گاو میش باشد. تا اینجا نتیجه میگیریم که دهل خود شبیه طبل است و تاریخچه پیدایش آن میتواند از همان زمان پیدایش طبل ها باشد. دهل معمولاً در کشورهای خاورمیانه به ویژه ایران استفاده میشده است و دارای گونه های مختلف و محلی است. مطالعات نشان میدهد که در جنوب ایران دهل در انواع مختلف مورد استفاده قرار گرفته است که از جمله آنها می توان به پیپه ، جفه، پونکه، تویری را نام برد. البته باید بدانید که دهل هایی که در شب نواخته میشوند با دهل هایی که در طول روز مورد استفاده قرار میگیرند تفاوت هایی در نوع پوست و چوب دارند. مثلاً در دهل هایی تحت عنوان دهل زابلی



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

یک طرف آن از پوست گوسفند و یک طرف آن از پوست بز پوشیده شده است. جالب است بدانید که محدوده صوتی سازهایی همچون طبل و دهل نامعین است و بنابراین کوک کردن آن نیز دشوارتر است.

## تار



تار یکی از سازهای زهی و اصیل ایرانی است که برای نواختن آن از زخمه استفاده میکنند. این ساز علاوه بر ایران در کشورهای خاورمیانه نیز مورد استفاده قرار میگیرد که از جمله آنها میتوان به تاجیکستان، ارمنستان، گرجستان و قفقاز نیز اشاره کرد. از این ساز برای نواختن موسیقی کلاسیک و سنتی کشورهای نام برده استفاده شده است. طبق آثار برجای مانده بر روی دیوارهای کاخ هشت بهشت اصفهان گفته میشود که زمان پیدایش این ساز به دوران صفویه باز میگردد ولیکن دو تصویر نقاشی شده در شیراز نیز بیانگر این است که تار در دوران زندیه نیز مورد استقبال و مرسوم بوده است. طبق اسناد و شواهد برجای مانده از این ساز در کتاب گامهای گمشده به تصویر مرتضی حنانه (استاد موسیقی ایران) تار به عنوان ساز ملی ایرانیان شناخته شده است زیرا که این ساز ساخته و پرداخته شده از ذوق ایرانی است. منحنی و قوس هایی که در ساخت این نوع ساز بکار گرفته شده در نقاشی و مینیاتور ایرانیان دیده میشود. این ساز در ابتدا ۵ تار داشته که بعدها توسط درویش خان (استاد موسیقی) سیم ششم در راستای



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

تقویت صدای آن به ساز اضافه شده است که باعث شده این ساز در حال حاضر دارای ۲۸ پرده داشته باشد.

## تنبور



تنبور یکی از سازهایی است که در رده سازهای زهی و زخمه ای قرار میگیرد و یکی از کهن سالترین سازهای ایرانی است که معمولاً در جلسات عرفانی مورد استفاده قرار میگرفته است. این ساز از خانواده تارهاست و از سه تار بزرگتر است. جالب است بدانید که این ساز در بین افرادی که اهل حق (دراویش) هستند و اصلاً با آنها یارسان میگویند آنقدر مقدس است که آنها قبل از نواختن تنبور دست های خود را می بوسند. طبق نظر باستان شناسان و همچنین وجود مجسمه ای در شوش (نزدیکی دانیال نبی) نشان دهنده این است که این ساز قدمتی ۶۰۰۰ ساله دارد. در آثار شاعران بزرگی همچون حافظ و سعدی و مولانا، منوچهری و... نیز میتوان دید که آنها از تنبور زیاد سخن گفته اند. این بیت یکی از اشعار مولوی است که در آن نام تنبور آورده شده است.

بانگ گردش های چرخ است اینکه خلق می سرایندش به تنبور و به حلق

این ساز در ایران در بین مردمان اهل کرمانشاه، صحنه ، لرستان و ترک های آذربایجان که پیرو آیین یارسان هستند رواج فراوانی داشته و دارد.



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly

## نقاره



نقاره نیز از سازهای کوبه ای است که بصورت طبل دوتایی است که یکی از طبلها به نسبت دیگری کوچکتر است و نوازنده برای تولید صدا با چوب بر هر دو طرف آن ضربه وارد میکند. نقاره قدمت بسیار زیادی دارد و در گذشته هم به هنگام جنگ استفاده میشده و هم به هنگام صلح که آن را بر روی شتر می بستند و نقاره زن ها شروع به نقاره زدن میکردند. در ایران نواختن نقاره تا زمان قاجاریه ادامه داشته است و هم اکنون در نواحی شرقی و شمال شرقی ایران مانند مشهد مقدس استفاده میشود. اگر دقت کرده باشید نقاره در مشهد مقدس و حرم امام رضا (ع) در حال حاضر استفاده میشود و در زمان شادی(ولادت ها) و یا ایام سوگواری(شهادت ها) نواخته میشود. به افرادی که نواختن این ساز میپردازند نقاره زن میگویند.



@caffeinebookly



caffeinebookly



@caffeinebookly



caffeinebookly



t.me/caffeinebookly